

Nr 65.

Av herr **Möller m. fl.**, om sänkning av rösträttsåldern vid elektors- och landstingsmannaval m. m.

Före genomförandet av 1918 års författningsreform var rösträttsåldern vid val till riksdagens andra kammare fastställd till 24 år. Den kommunala rösträttsåldern var vid samma tid efter fyllda 21 år. När författningsreformen genomfördes, sänktes den politiska rösträttsåldern till 23 år, medan samtidigt den kommunala rösträttsåldern höjdes till likställighet med den politiska rösträttsåldern. Valrätt till landstingsmannaval inträdde dock först efter fyllda 27 år.

Efter författningsreformens genomförande ha krav om sänkning av röstrettsåldern motionsledes framförts i riksdagen vid upprepade tillfällen.

I motioner vid 1919 års lagtima riksdag II: 141 och 142 av herr Vennerström m. fl. föreslogs, att rösträttsåldern vid såväl politiska som kommunala val skulle inträda året näst efter det kalenderår, då väljaren fyllt 21 år.

Vid 1923 års riksdag framfördes i motioner II: 85 och 86 av herr Spångberg m. fl. samma yrkande som i ovannämnda motioner till 1919 års riksdag.

Vid 1924 års riksdag framfördes ånyo motioner II: 7 och 8 av herr Spångberg m. fl., vari yrkades rösträttsålderns inträdande efter fyllda 21 år.

Vid 1925 års riksdag yrkades i motioner II: 3 och 4 av herr Wagnsson, att rösträttsåldern skulle fastställas till 21 år, medan i motioner II: 7 och 8 av herr Spångberg m. fl. föreslogs rösträttsålderns bestämmande till 20 år för såväl politiska som kommunala val.

Vid 1928 års riksdag framfördes i motioner II: 8 och 9 av herr Spångberg m. fl. ånyo kravet om rösträttsålderns inträdande vid fyllda 20 år, medan i motioner I: 77, 78 och 79 av herrar Wagnsson och Pauli samt motionerna II: 134, 135 och 136 av herr Andersson i Igelboda yrkades, att röstrettsåldern vid såväl politiska som kommunala val måtte fastställas till fyllda 21 år.

Vid 1930 års riksdag yrkades i motioner I: 287 av herr Möller m. fl. och II: 445 av herr Hansson i Stockholm m. fl., att rösträttsåldern vid kommunala val inträder vid fyllda 21 år.

Samtliga här ovan berörda motioner ha av konstitutionsutskottet avstyrkts och avslagits av riksdagen. Med undantag för den vid 1919 års riksdag av herr Vennerström väckta motionen ha de socialdemokratiska ledamöterna av utskottet reserverat sig till förmån för att åldersgränsen för deltagande i politiska och kommunala val skulle inträda året näst efter det kalenderår, då väljaren uppnått 21 års ålder.

Vid 1928 års riksdag reserverade sig inom konstitutionsutskottet jämväl herr Alkman, som yrkade, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära utredning och förslag om att valrätt vid såväl politiska som kommunala val skulle inträda året efter det kalenderår då väljaren fyllt 23 år.

Det bör uppmärksammas, att i Kungl. Maj:ts proposition till 1918 års urtima riksdag föreslogs, att rösträttsåldern vid alla kommunala val, således jämväl landstingsmannaval, skulle bestämmas till året efter det kalenderår, väljaren uppnått 21 års ålder. Tredje särskilda utskottet, som behandlade berörda proposition, anförde knappast någon motivering för sitt frångående av propositionen rörande rösträttsåldern. Höjningen av den kommunala rösträttsåldern från föreslagna 21 år till 23 år motiverades med att utskottet föreslog en sänkning av rösträttsåldern vid politiska val från föreslagna 24 år till 23 år. Det var således en kompromiss som åstadkoms inom utskottet för att uppnå enhetliga bestämmelser rörande rösträttsåldern. Utskottets förslag om höjning av rösträttsåldern vid landstingsmannaval, från i propositionen föreslagna 21 år till 27 år, saknar saklig motivering, men synes varit betingad av att någon eftergift måst göras för att uppnå enighet inom utskottet.

Det kan förtjäna uppmärksammas, att de rösträttssakkunniga, vilka avgåvo sitt betänkande den 10 april 1918, föreslogo en rösträttsålder vid kommunala val vid fyllda 21 år. Dessa sakkunniga anföra härom följande: »Genom avskaffande av omyndigs rösträtt skulle ju införas ett åldersstreck (myndighetsålder). Att fordra samma minimiålder för utövande av kommunal rösträtt som politisk hava de sakkunniga icke ansett nödigt eller billigt redan av den orsaken, att förmåga att bedöma frågor och angelägenheter av kommunal natur knappast förutsätter samma fond av erfarenhet som för bedömande av statliga angelägenheter. Skatte- eller inkomststrecket för kommunal rösträtt verkar även som ett slags mogenhetsstreck och kompenserar det lägre åldersstrecket för kommunal rösträtt. I utlandet har också åldersgränsen för kommunal rösträtt satts lägre än för politisk. Invändningen att på så sätt i vårt land för urväljarna till första kammaren skulle fordras en lägre minimiålder än för väljarna till andra kammaren, förlorar sin udd därigenom, att valen till första kammaren i motsats till dem till andra kammaren äro medelbara. För landstingsmän (och stadsfullmäktige i vissa större städer), som hava att direkt utse ledamöter till första kammaren, är ju minimiåldern 25 år. För övrigt torde uppmärksamheten böra fästas därpå, att enär landstingsmannavalen inom samma valkrets företages vart fjärde år, ett höjande av åldersgränsen för kommunal rösträtt till exempelvis 24—25 år skulle medföra, att vissa personer finge rösta vid dessa val först vid en ålder av mer än 28—29 år.

Konstitutionsutskottets motivering mot en sänkning av rösträttsåldern synes åren närmast efter rösträttsreformens genomförande varit, att allt för kort tid förflutit för att göra ändring i den 1918 träffade överenskommelsen. Vidare framhåller utskottet, att frågan om åldersgränsen för rösträttens utövande är en lämplighetsfråga, varvid utskottet håller före, att med hänsyn

till den mognad och erfarenhet, som tarvas för aktivt deltagande i det offentliga livet, den gällande minimiåldern av 23 år låte sig väl försvaras. Beträffande den högre åldersgränsen av 27 år, som stadgas i fråga om elektors- och landstingsmannaval, erinrar utskottet, att densamma avsåge att i sin mån bidra till upprätthållandet av en viss artskillnad mellan de två kamrarna.

En undersökning rörande rösträttsåldern i de parlamentariskt styrda länderna inom Europa utvisar, att endast Nederländerna har en rösträttsålder som uppgår till eller överstiger 27 år, medan rösträttsåldern i England är 21 år och i Tyskland endast 20 år. Medelproportionalen av de europeiska ländernas rösträttsålder understiger väsentligen den i Sverige gällande.

Vi hålla före, att den ståndpunkt, som intagits av det socialdemokratiska partiets representanter i riksdag och utskott, då de förordat en sänkning av rösträttsåldern för deltagande i såväl politiska som kommunala val till 21 år, varit fullt motiverad. Då vi detta oaktat ej nu framställa krav om rösträttsålderns sänkning utom i fråga om elektors- och landstingsmannaval, är detta beroende av att vi anse denna senare reform mest trängande, och förutsättningar torde finnas för en omedelbar lösning.

Så många år ha nu gått sedan rösträttsreformen genomfördes, att den kompromiss, som då uppnåddes mellan olika medverkande partier, icke längre kan anses vara oantastlig i fråga om ändamålsenlighet. Det bör uppmärksammas, att 27 år är en minimiålder, medan genomsnittsåldern för deltagande i elektors- och landstingsmannaval torde närma sig 30 år och maximiåldersgränsen uppgår till fyllda 32 år. Det kan omöjligen vara väl avvägda rösträttsbestämmelser, när en person kan väljas till ledamot av riksdagens andra kammare och således stifta lagar för landstingets verksamhet, men samtidigt icke anses kvalificerad att utöva rösträtt vid landstingsmannaval. De skäl, som anförts, att en rösträttsålder av 27 år vid elektors- och landstingsmannaval skulle bidra till en artskillnad mellan riksdagens båda kamrar, sakna bärighet. Går man till en granskning av frågan, huruvida den högre åldersgränsen vid elektors- och landstingsmannavalen inneburet någon förskjutning i partiernas representation jämfört med samtidigt förrättade stadsfullmäktige- eller kommunalfullmäktigeval, skall man finna, att partierna regelmässigt erhållit lika stor representation vid båda valen. De undantag från denna regel, som möjligen kunna uppletas, torde icke bero på olika valrättsåldrar utan vara betingade av andra orsaker. Att bibehålla en olämplig rösträttsålder, endast av det skälet att man ej vill ändra vad som en gång beslutats, är en ohållbar ståndpunkt.

Det måste uppvisas starkare skäl än som hittills förebragts, därest det skall vara försvarbart att utestänga ungdomen från deltagande i elektors- och landstingsmannavalen under så lång tid som nu sker. Det svenska samhället kan endast må väl utav, att den mognare ungdomen göres medansvarig i det samhälleliga förvaltningsarbetet. Vi ha ej råd att i sådant avseende undvara denna ungdoms medverkan.

Om således inga skäl tala för en rösträttsålder av 27 år vid elektors- och

landstingsmannaval, finnes rent praktiska fördelar att vinna med en enhetlig åldersgräns vid såväl politiska som samtliga kommunala val. En enhetlig åldersgräns för rösträttens utövande skulle förenkla arbetet såväl vid röstlängdernas upprättande som jämväl i fråga om valförrättningar och en del misstag, som nu därvid förekomma, skulle undanröjas. Vid borttagandet av ålderskillnaden vid landstings- och stadsfullmäktigeval, torde det böra tagas under omprövning, huruvida ej elektorsinstitutionen för städer, som ej deltaga i landsting, kunna avskaffas. En sådan reform kräver emellertid vissa ändringar av såväl riksdagsordningen som vallagen, varför det torde vara lämpligast att förslag härom utarbetas genom Kungl. Maj:ts försorg.

Vid val till elektorer och landsting gäller en valbarhetsålder av uppnådda 27 år, medan för kommunala val valbarhetsåldern fastställts till fyllda 25 år. Då det är önskvärt, att valbarhetsåldern är densamma vid alla kommunala val, föreslå vi, att valbarhetsåldern vid val av elektorer och landstingsmän bestämmes till uppnådda 25 år.

Vid förändring av rösträttsåldern kräves ändring förutom i riksdagsordningen jämväl i vallagen samt landstingslagen, varom förslag framställs i särskilda motioner.

Beträffande riksdagsordningen hemställas,

att riksdagen måtte såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

Förslag
till

ändrad lydelse av § 6, 9:e och 10:e stycket riksdagsordningen.

§ 6.

9) Valrätt vid elektorsval tillkommer en var i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad.

Valen äro omedelbara — — — — i vallagen.

10) Till elektorer må endast den utses, som själv vid elektorsvalet äger rösträtt och uppnått tjugofem års ålder.

Elektor kan ej vara: — — — —

----- till elektor.

Stockholm den 22 januari 1931.

Gustav Möller.

Olof Olsson.

A. J. Bårg.

Edv. Björnsson.

C. E. Svensson.